

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УПРАВЛІННЯ
ДОНЕЦЬКА ОБЛАСНА ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ
МАРІУПОЛЬСЬКА МІСЬКА РАДА
ГО «ФОНД РОЗВИТКУ МАРІУПОЛЯ»
ІНСТИТУТ ПІДГОТОВКИ КАДРІВ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ ЗАЙНЯТОСТІ УКРАЇНИ
ДУНАЙСЬКИЙ ІНСТИТУТ НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
«ОДЕСЬКА МОРСЬКА АКАДЕМІЯ»
ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ІНСТИТУТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ (EIDV), Словацька Республіка
УКРАЇНСЬКА АСОЦІАЦІЯ З РОЗВИТКУ МЕНЕДЖМЕНТУ ТА БІЗНЕС-ОСВІТИ
АСОЦІАЦІЯ СПРИЯННЯ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ОСВІТИ ТА НАУКИ «SPACETIME»
ВИЩА ШКОЛА ЕКОНОМІКИ ТА ГУМАНІТАРИСТИКИ (WSEH), Республіка Польща
БЕРДЯНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

СТРАТЕГІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ДЕРЖАВНОГО ТА ТЕРИТОРІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

**Матеріали III міжнародної науково-практичної конференції
(Маріуполь, 9–10 жовтня 2019 р.)**

Маріуполь • Кривий Ріг
Видавець Роман Козлов
2019

УДК 338(082)
ББК 35.05я4
С83

Редакційна колегія:

Голова – *Марова С. Ф.*, д.держ.упр., професор, голова оргкомітету, ректор
Донецького державного університету управління;

Заступник голови – *Балуєва О. В.*, д.е.н., професор, заступник голови оргкомітету,
проректор з наукової роботи Донецького державного університету управління

Члени ради:

Токарева В. І., д.держ.упр., професор, проректор з науково-педагогічної роботи
Донецького державного університету управління;

Смирнова І. М., д.пед.н., доцент, заступник директора з науково-педагогічної роботи
Дунайського інституту Національного університету «Одеська морська академія»;

Солоха Д. В., д.е.н., професор, декан факультету економіки Донецького державного
університету управління;

Дятлова В. В., д.е.н., професор, завідувач кафедри менеджменту
зовнішньоекономічної та інноваційної діяльності Донецького державного
університету управління;

Черниш О. І., д.держ.упр., професор, завідувач кафедри менеджменту виробничої та
невиробничої сфери Донецького державного університету управління;

Маслов І. З., к.т.н., доцент, механік І-го розряду, завідувач кафедри судових
енергетичних установок і систем Дунайського інституту Національного університету
«Одеська морська академія»;

Тарасенко Д. Л., к.держ.упр., доцент, декан факультету права і соціального
управління Донецького державного університету управління;

Калініна І. В., к.ю.н., доцент, завідувач кафедри спеціально-правових дисциплін
Донецького державного університету управління;

Никифоренко Н. О., к.і.н., доцент, завідувач кафедри соціології управління
Донецького державного університету управління;

Хороших В. В., к.держ.упр., доцент, завідувач кафедри маркетингу Донецького
державного університету управління.

Затверджено до друку рішенням Вченої ради Донецького державного університету
управління від 26.09.2019 р. № 1.

С83 Стратегічний потенціал державного та територіального розвитку :
Матеріали ІІІ міжнародної науково-практичної конференції (м. Маріуполь,
9–10 жовтня 2019 р.). – Маріуполь ; Кривий Ріг : Вид. Р. А. Козлов, 2019. – 405 с.
ISBN 978-617-7643-51-6

В збірнику представлені матеріали Міжнародної науково-практичної конференції
«Стратегічний потенціал державного та територіального розвитку». Наведено
погляди представників органів державної та місцевої влади, наукової спільноти та
практиків щодо проблем формування стратегічного потенціалу державного та
територіального розвитку та пошуку шляхів їх вирішення. Матеріали будуть
корисними для науковців, практиків, керівників підприємств, викладачів вищої
школи, аспірантів, студентів.

УДК 338(082)

макроекономічна стабілізація, серед шляхів досягнення якої є фінансова стабільність, зниження інфляції, зменшення від'ємного сальдо зовнішньоторговельного балансу, подолання безробіття та ін. За умови економічної рівноваги між виробництвом і споживанням, попитом і пропозицією для України стає можливим економічне зростання національної економіки.

Список використаної літератури

1. Стратегія сталого розвитку України на період до 2030 року. URL: www.ua.undp.org/content/dam/ukraine/docs/.../UNDP_Strategy_v06optimized.

2. Ревіка К. А. Особливості дослідження і вимірювання структурних змін в економіці. *Розвиток економічних методів управління національною економікою та економікою підприємства: зб. наук. праць Дон. держ. ун-ту упр.* Донецьк: ДонДУУ, 2014. Вип. 282. С. 154-163.

3. Позиція України в рейтингу країн світу за Індексом глобальної конкурентоспроможності 2017-2018 URL: <http://edclub.com.ua/analitika/pozyciya-ukrayiny-v-reytingu-krayin-svitu-za-indeksom-globalnoyi-konkurentospromozhnosti-2>

УДК 336.71

КРЕДИТУВАННЯ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ: ДОСВІД КРАЇН ЄС

ДЯТЛОВА Ю.В.,

кандидат економічних наук, доцент,

Донецький державний університет управління

У країнах-членах ЄС особливу увагу приділяють малому та середньому бізнесу (МСБ) як основі валового виробництва (від 40 до 70% валового внутрішнього продукту). У розвинених країнах частка банківських кредитів у фінансових ресурсах МСБ становить 60%, в Україні – лише 20%. Середній розмір процентної ставки за кредитами для малого бізнесу в Європі – 3,5% [1], що в 5 разів менше, ніж в Україні.

Оскільки малі підприємства будуть менше платити банку за використання кредитних коштів, а отже, зазнавати менших збитків, це сприятиме покращенню умов для розвитку як малого бізнесу, так і банківського кредитування.

Найбільш ефективну підтримку для МСБ у будь-якій європейській країні надають так звані банки розвитку у вигляді пільгових кредитів, кредитних гарантій, а також участі у капіталі підприємства. Банк розвитку – це державна фінансова установа, яка займається залученням коштів у пріоритетні для уряду сектори економіки та МСБ.

Робота європейських банків розвитку будується за принципом «другого рівня». Згідно з цим принципом, підтримка малим і середнім підприємствам надається не безпосередньо, а через банки-партнери. Підприємці можуть звернутися до нього із заявкою на певну суму кредитування, банк розвитку розглядає їх і надає фінансову підтримку через банки-партнери, забезпечуючи їм гарантії.

Світовий досвід показує, що МСБ фінансуються переважно невеликими банківськими установами: земельними банками й ощадними касами, банками взаємного кредитування та кооперативними банками. Такі банки задовольняють потреби клієнтів у найрізноманітніших фінансових послугах, пропонуючи не тільки кредити й інвестиції, а й фінансовий консалтинг (консультації з фінансового менеджменту, маркетингу, бухгалтерського обліку) та методичне забезпечення МСП.

Банки розвитку стимулюють комерційні банки кредитувати МСБ у пріоритетних галузях економіки за рахунок гарантування повернення кредитів. У

разі невиконання кредиту, держава відшкодовує комерційним банкам обумовлену суму, і банк може кредитувати далі. У ЄС частку проблемних кредитів бере на себе держава.

Становлення банків розвитку в Європі, зокрема в Німеччині, почалося після Другої світової війни в рамках Європейської програми відновлення (European Recovery Program – ERP), яка фінансувалася за рахунок коштів «Плану Маршалла». Після реалізації програми її кошти були акумульовані в ERP-фонди, з яких донині банки розвитку Німеччини (KfW) та Австрії (AWS) фінансують інвестиційні проекти МСБ через банки-партнери.

Як банки розвитку в окремих країнах виступають центральні банки. Так, у Великій Британії малий та середній бізнес може взяти кредит під 2% [2]. Розмір кредиту для бізнесу, що надає держава – 286 тис. євро. У серпні 2012 року Банк Англії запустив Схему фінансових кредитів (Funding for Lending – FLS) з метою оздоровлення економіки після кризи 2008-2009 років. Відповідно Схемі, Банк Англії надає фінансування тим приватним банкам, які кредитують малий бізнес. Розмір фонду – 70 млрд. фунтів. Ця програма діє до січня 2018 року. Британський підприємець може легко отримати безкоштовну консультацію чи маркетингове дослідження, для цього є розгалужена система грантів.

Пільгове кредитування є найбільш поширеним інструментом фінансової підтримки МСБ. Його застосування обумовлено тим, що банкам не вигідно кредитувати клієнтів МСБ, оскільки витрати на обробку кредитної заявки банком дуже високі порівняно з можливими відсотками доходами. Для подолання такої невідповідності банки розвитку надають банкам-партнерам дешевий фінансовий ресурс, який забезпечує їм достатню прибутковість кредитних операцій з МСБ. При цьому, банки розвитку обмежують процентну ставку для кінцевого позичальника, також сприяючи прибуткової реалізації його інвестиційного проекту.

Зазвичай процент за такого пільгового кредитування невеликий. Приміром, KfW надає кредити від 1-2% до 8% строком на 10-20 років із фіксованою процентною ставкою [3]. Ставка залежить від кредитного рейтингу підприємства. Частина коштів для фінансування програм і проектів KfW отримує з бюджету, другу частину банк вкладає власні кошти, залучені на ринках капіталу. В Україні KfW теж представлений і веде діяльність через Німецько-Український фонд.

Не всі підприємства можуть отримати гарантований пільговий кредит. Держава веде облік і враховує конкурентні переваги підприємства. На рівні всього ЄС ведеться облік підприємств, які отримали таку підтримку. Вважається різниця у відсотках кредитування між пільговими і звичайним кредитом. Якщо підприємець отримав пільговий кредит і заощадив на відсотках близько 200 тис. євро, то більше він такий кредит отримати не зможе.

В окремих країнах ЄС, таких як Велика Британія, Угорщина та ін., передбачено субсидування відсоткової ставки, тобто відшкодування власних витрат підприємств по виплаті відсотків за залученими кредитами.

Розповсюдженими в країнах ЄС є Програми центральних банків щодо стимулювання банківського кредитування МСБ. Наприклад, у Великій Британії Центральний банк, відповідно Програмі, виділяє ресурси для забезпечення кредитування МСБ банкам, що мають програми мікrokредитування. Крім того, Банк Англії має Програму пільгового рефінансування банків, які кредитують реальний сектор, зокрема МСП (Funding for Lending Scheme with «incentives for lending skewed towards SMEs»).

У Польщі компанії можуть скористатися спеціальними грантовими бізнес-програмами ЄС. Вказані програми, як правило, полягають у фінансуванні проектів, які реалізуються суб'єктом підприємництва.

Ще одним важливим інструментом фінансово-кредитної підтримки МСБ є кредитні гарантії. Використання цього інструменту обумовлено високою ризикованістю МСБ при одночасній відсутності в них необхідного рівня забезпечення. У випадках, коли інвестиційний кредит МСБ є пріоритетним для держави і перспективним, але при цьому у позичальника відсутній необхідний рівень забезпечення, банки розвитку можуть надати кредитну гарантію в розмірі від 50 до 80% від суми кредиту (відшкодовуються банку при збанкрутінні або затримці виплати більше, ніж на 90 днів), розділивши таким чином розмір ризику з банком-партнером [3].

У країнах ЄС створено схеми гарантування кредитів МСБ з метою покращення доступу до фінансування. Наприклад, в Польщі Національний фонд кредитних гарантій є посередником між банками та МСБ як гарант у кредитних відносинах між ними. Максимальна сума такої гарантії становить до 1 млн. євро, вартість в перший рік – безкоштовно, в другий – 0,5% [2]. Подібні установи є також у Великій Британії, Іспанії та ін. Крім того, у Польщі банківські депозити фізичних та юридичних осіб гарантовані в обсязі до 40 тис. євро.

Ще одним інструментом підтримки МСБ в Європі є вхід держави в капітал підприємства без права голосу. Це приводить до поліпшення кредитного рейтингу підприємства за рахунок збільшення капіталу. Банки охочіше кредитують підприємство, якщо в складі акціонерів є держава. Якщо підприємство інноваційне та впроваджує нові технології, банк розвитку може давати безповоротні кредити.

Отже, у європейській практиці немає єдиного механізму кредитування розвитку МСБ. У кожній країні є власні підходи до фінансової підтримки діяльності МСБ, і тільки в окремих країнах, наприклад в Німеччині та Франції, розроблено законодавчу базу, яка не тільки визначає правові основи функціонування МСБ, а також спеціальні схеми його фінансової підтримки.

Список використаних джерел:

1. Eurostat official website. URL: <http://ec.europa.eu/eurostat>.
2. Тарасевич Н. В., Марковський А. В. Впровадження міжнародного досвіду банківського кредитування суб'єктів малого бізнесу. *Глобальні та національні проблеми економіки. Електронне наукове фахове видання Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського*. 2017. Вип. 17. С. 755-758.
3. Жежерун Ю. В. Міжнародний досвід банківського кредитування малого і середнього підприємництва. *Фінансовий простір*. 2017. № 1 (25). С. 27-32.